

Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă din Chișinău

**Facultatea de Filologie și Istorie
Catedra de Limbă și Comunicare**

**ABORDAREA INTERCULTURALĂ
A PROCESULUI DIDACTIC**

SUPORT DE CURS

Chișinău - 2020

Abordarea interculturală a procesului didactic este o disciplină obligatorie din programul de master *Didactica limbii române ca limbă nematernă/străină*, semestrul 1.

Cursul prevede 35 ore contact direct și 115 ore de lucru individual (5 credite).

Suportul a fost discutat și aprobat spre publicare la ședința catedrei Limbă și Comunicare,

proces-verbal nr. _____ din _____

Titular de curs - dr., conf. universitar Liuba Petrenco

Petrenco, Liuba.

Abordarea interculturală a procesului didactic : Suport de curs / Liuba Petrenco ; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, Facultatea de Filologie și Istorie, Catedra de Limbă și Comunicare. – Chișinău : S. n., 2020 (Tipogr. UPS "Ion Creangă"). – 42 p.

Aut. este indicat pe vs. f. de tit. – Referințe bibliogr.: p. 39-42 și la sfârșitul temelor. – 100 ex.

ISBN 978-9975-46-464-2.

37.015(075)

P 57

CUPRINS

ABORDAREA INTERCULTURALĂ A PROCESULUI DIDACTIC	4
TEMATICA UNITĂȚILOR DE CURS	5
Tema 1. COMUNICAREA. FUNCȚIILE, PROCESELE ȘI TIPURILE COMUNICĂRII.....	9
Tema 2. MODELE SOCIOLOGICE ALE COMUNICĂRII. SOCIALIZAREA..	12
Tema 3. COMUNICAREA DIDACTICĂ. ELEMENTELE, PARTICULARITĂȚILE, FUNCȚIILE COMUNICĂRII DIDACTICE	15
Tema 4. DISCURSUL. ARTA DISPOZIȚIEI ȘI COMPOZIȚIA DISCURSULUI.....	18
Tema 5. COMPONENTELE NONVERBALE ȘI PARAVERBALE ALE COMUNICĂRII. GESTICA.....	21
Tema 6. ASCULTAREA ÎN COMUNICAREA DIDACTICĂ	24
TEMA 7. BARIERE ȘI BLOCAJE ÎN COMUNICAREA DIDACTICĂ	27
TEMA 8. COMUNICAREA INTERCULTURALĂ ÎN.....	30
MEDIUL ȘCOLAR	30
TEMA 9. MULTICULTURALISMUL NORMATIV. ETNOCENTRISMUL. IMAGINEA <i>CELUI ALT</i>.....	33
TEMA 10. COMUNICAREA VS. MASS-MEDIA. EDUCAȚIA PENTRU MEDIA.....	36
Anexa 1.....	39
Lista lucrărilor didactico-științifice din domeniul abordării interculturale a procesului didactic din cadrul bibliotecii științifice UPS „Ion Creangă”	39

ABORDAREA INTERCULTURALĂ A PROCESULUI DIDACTIC

Obiectivele de formare profesională în cadrul disciplinei:

Cognitive:

- interpretarea comunicării interculturale din perspectiva didactică;
- descrierea comportamentelor și obiceiurilor unor culturi diferite, relevante pentru comunicarea didactică;
- descrierea reprezentărilor și imaginilor oamenilor despre propriul grup etnic;
- definirea termenului *celuilalt* pe principii culturale diferite;
- identificarea barierelor de comunicare în cadrul discursului didactic;
- stabilirea factorilor favorizanți ai comunicării didactice.

Aplicative:

- interpretarea caracteristicilor culturale în contextul didactic;
- clasificarea/distingerea factorilor care blochează comunicarea didactică;
- utilizarea cunoștințelor teoretice și practice specializate în diverse situații de comunicare;
- posedarea abilităților de cercetare a fenomenelor interculturale din perspectiva didactică;
- aplicarea metodelor activ-participative pentru facilitarea comunicării didactice.

Integrative:

- adaptarea realizărilor științifice din domeniu la procesul de predare/învățare/evaluare a limbii și literaturii române;
- utilizarea strategiilor moderne în diverse medii culturale;
- demonstrarea capacităților de analiză.

Evaluare: curentă și finală

Se aplică 2 evaluări *curente* în ultima săptămână:

- 1) Prezentarea unei lucrări de specialitate la tema programului de studiu (5-7 minute de prezentare conform cerințelor față de un discurs public, analizând o lucrare la tema programului de studiu; rezumatul acestei prezentări în formă scrisă, 2-3 pagini A4);
- 2) Dezbateri tematice în baza temei propuse (participare în discuție cu argumente, citate, informație selectată etc.; rezumatul sursei consultate în formă scrisă, 1-2 pagini A4).
- Evaluarea *finală* se face în formă de examen (prezentare PowerPoint, 7-10 minute de prezentare; rezumatul acestei prezentări în formă scrisă, 2-3 pagini A4)

TEMATICA UNITĂȚILOR DE CURS

- 1. Comunicarea.** Definiții ale comunicării. Elementele comunicării. Funcțiile, procesele și tipurile comunicării. Evoluția cercetărilor teoretice asupra comunicării.
- 2. Modele sociologice ale comunicării.** Comunicarea în societate. Modelul sociologic clasic de comunicare. **Socializarea.** Caracteristicile socializării. **Comunicarea în organizații școlare.** Direcțiile și conținutul comunicării. Eficiența managementului informației. Roluri speciale de comunicare în organizații. Etapele unui proces de comunicare performant. Stiluri manageriale. Comunicarea în situații de criză.
- 3. Comunicarea didactică.** Definiții. Scopul comunicării didactice. **Elementele, particularitățile, funcțiile comunicării didactice.** Tipuri de comunicare. Clasificarea comunicării didactice după nivelul interacțiunii, canalul, codul utilizat. Elementele. Comunicarea socială vs. comunicarea didactică.
- 4. Discursul.** Canoanele retoricii clasice. Nivelurile personalității și discursul. Etapele retoricii. **Arta dispoziției și compoziția discursului.** Antrenamentul vorbirii. Cuvântul. Arta de a convinge.
- 5. Componentele nonverbale și paraverbale ale comunicării.** Elementele comunicării verbale. Comunicarea paraverbală (caracteristicile vocii). Elementele comunicării nonverbale. Limbagul nonverbal și paraverbal în diverse culturi. Comportamentul nonverbal și paraverbal în procesul didactic: recomandări și restricții. **Gestica.** Proiectarea limbajului pozitiv. Interpretarea gesturilor în diferite culturi. Apetența. Gestica în comunicarea didactică: rolul pozitiv și restricții.
- 6. Ascultarea în comunicarea didactică.** Competența de audiere. Nivele de comunicare între vorbitor și ascultător. Zone de confort. Factori de relații constructivi și distructivi între profesor și elev.
- 7. Bariere și blocare în comunicarea didactică.** Cerințe pentru o comunicare eficientă. Bariere în comunicare. Definiție. Barierele comunicării din perspectiva complexelor personale. Blocaje în comunicare. Definiții. Clasificări ale blocajelor. Tipuri de mesaje ce duc la declanșarea reacțiilor defensive și modalități de prevenire a acestora. Metode de depășire a barierelor și de înlăturare a blocajelor în comunicarea didactică.
- 8. Comunicarea interculturală în mediul școlar.** Fenomenul interculturalității: definiții, concepte, cercetări. Cadrul psihologic al procesului de comunicare. Comportamentul comunicativ. Societatea interculturală vs. procesul educativ. Caracteristicile școlii contemporane: modele, succese, probleme.

9. Multiculturalismul normativ. Identitatea socială a grupurilor etnice și comunicarea didactică. Imaginea de sine a grupurilor etnice și comunicarea didactică. Etnocentrismul. Stereotipuri.

Metode și tehnici de elaborare a mesajelor constructive în context instructiv-educativ.

10. Comunicarea vs. mass-media. Efectele sociale ale mass-media. Impactul televiziunii și al Internetului asupra elevilor. Modele de influență (modelul „glonțului magic”, modelul „hegemoniei” mass-media, modelul „dependenței”, modelul „spiralei tăcerii” etc.). Educația media în școală: metode, eficiență, rezultate.

Subiectele pentru investigații individuale:

- 11.** Definierea comunicării din perspectivă pedagogică, antropologică, filologică etc. Elementele comunicării. Comunicarea verbală, paraverbală, nonverbală. Evoluția cercetărilor teoretice asupra comunicării.
- 12.** Comunicarea în societate. Modelul sociologic clasic de comunicare. Caracteristicile socializării. Comunicarea în organizații școlare. Direcțiile și conținutul comunicării. Eficiența managementului informației. Roluri speciale de comunicare în organizații școlare. Etapele unui proces de comunicare performant. Stiluri manageriale. Comunicarea în situații de criză.
- 13.** Comunicarea didactică. Elementele, particularitățile, funcțiile comunicării didactice. Definiții. Scopul comunicării didactice. Tipuri de comunicare. Clasificarea comunicării didactice după nivelul interacțiunii, canalul, codul utilizat. Elementele. Comunicarea socială vs. comunicarea didactică.
- 14.** Discursul. Arta dispoziției și compoziția discursului. Canoanele retoricii clasice. Recurs la antici. Nivelurile personalității și discursul. Etapele retoricii. Antrenamentul vorbirii. Cuvântul. Arta de a convinge.
- 15.** Elementele comunicării verbale. Comunicarea paraverbală (caracteristicile vocii). Elementele comunicării nonverbale. Limbagul nonverbal și paraverbal în diverse culturi. Comportamentul nonverbal și paraverbal în procesul didactic: recomandări și restricții. Proiectarea limbajului pozitiv. Interpretarea gesturilor în diferite culturi. Apetența. Gestică în comunicarea didactică: rolul pozitiv și restricții.
- 16.** Ascultarea în comunicarea didactică. Nivele de comunicare între vorbitor și ascultător. Zone de confort. Factori de relații constructivi și distructivi. Audierea. Competența de audiere. Ascultarea.
- 17.** Cerințe pentru o comunicare didactică eficientă. Bariere în comunicare. Definiție. Barierele comunicării din perspectiva complexelor personale. Blocaje în comunicare. Definiții. Clasificări ale blocajelor. Tipuri de mesaje ce

duc la declanșarea reacțiilor defensive și modalități de prevenire a acestora. Metode de depășire a barierelor și de înlăturare a blocajelor în comunicarea didactică.

18. Fenomenul interculturalității: definiții, concepte, cercetări. Cadrul psihologic al procesului de comunicare interculturală. Comportamentul comunicativ într-un grup intercultural de elevi. Societatea interculturală vs. procesul educativ. Caracteristicile școlii contemporane: modele, succese, probleme. Imaginea *celuilalt*. Definirea *celuilalt*.
19. Identitatea socială a grupurilor etnice și comunicarea didactică. Imaginea de sine a grupurilor etnice și comunicarea didactică. Etnocentrismul. Stereotipuri. Metode și tehnici de elaborare a mesajelor constructive în context instructiv-educativ.
20. Comunicarea vs. mass-media. Comunicarea didactică și interesul elevilor pentru viața socială și politică. Puterea de influență și audiența mass-media. Mass-media și cultura de masă.

Cerințe față de prezentarea orală

Compoziția discursului oral va include:

- ✓ exordiul (*exordium*)
- ✓ propunerea (*propositio*);
- ✓ diviziunea (*divisio*);
- ✓ narațiunea (*narratio*);
- ✓ confirmarea (*confirmatio*);
- ✓ respingerea (*refutatio*);
- ✓ perorația (*peroratio*);
- ✓ digresiunea (*digressio*).

Cerințe față de informația scrisă

Suportul (imprimat) oferit fiecărui coleg se va plasa pe o foaie detașabilă A 4 și va respecta cerințele:

1. Textul urmează să aibă cel puțin 5 alineate: 1 – introducere, 2,3,4 (trei idei/repere/categorii distincte) – cuprins, 5 – încheiere.
2. Se vor respecta alineatele.
3. Titlul va fi evidențiat grafic în primul rând (cu caractere diferite, subliniat etc.), centrat și separat de text printr-un rând.
4. Exemplele vor fi diferențiate grafic.
5. Lucrarea va fi semnată.

VERIFICAȚI! Nu vă permiteți carențe de stil, erori gramaticale, ortografice sau de punctuație.

BIBLIOGRAFIE

1. Antonesei L., Paideia, *Fundamentele culturale ale educației.*, Iași, Polirom, 1996.
2. Borcoman R., Mancaș M. *Arta comunicării și etica profesională.* Chișinău, Editura ASEM, 2016
3. Cara A., Miron Iu. *Bunele maniere.* Univers Pedagogic, Chișinău, 2016
4. Diamant C. *Comunicarea lingvistică și comunicarea prin imagini.* În: *Limba română*, nr. 5-6, 2013, p. 176-178
5. Dinu, M., *Comunicarea.*, București, Editura Științifică, 1997.
6. *Educație interculturală în Republica Moldova.*, Chișinău, ARC, 2004.
7. Haineș I., *Introducere în teoria comunicării.* București, Editura Fundației „România de mâine”, 1998
8. *Interculturalitate. Cercetări și perspective românești.*, Coord. R.Poledna, F.Ruegg, C.Rus., Timișoara, 2003.
9. *Limba română – mijloc de integrare socială în Republica Moldova.*, Chișinău, ARC, 2004.
10. Petrenco L. *Dezvoltarea competenței de comunicare interculturală la orele de limba română în grupele aolingve.* În: Conferința Științifică de Totalizare a activității științifice a cadrelor didactice, UPS Ion Creangă, 22-23 martie 2018.
11. Petrenco L. *Strategii de elaborare a mesajului didactic în grupele aolingve.* În: „Probleme actuale de lingvistică română”, simp. cu participare intern. (2014; Chișinău). Probleme actuale de lingvistică română: In onorem profesorului universitar octogenar Anatol Ciobanu: Materialele simp. cu participare intern., 16-17 mai 2014/com. de red.: Claudia Cemârtan (et al.). – Chișinău: CEP USM, 2014. – 384 p. pag. 366-371. ISBN 978-9975-71-518-8
12. Petrenco L. *Depășirea barierelor în comunicare prin dezvoltarea vorbirii dialogate.* – Probleme ale științelor socioumane și modernizării învățământului. Conferința de totalizare a muncii științifice și științifico-didactice a corpului profesoral-didactic pentru anul 2011. Volumul II. Chișinău, 2012, p. 159-164
13. Petrenco L. *Tehnologii de elaborare și prezentare a discursurilor publice.* – Conferința științifică a studenților „Probleme ale științelor socioumane”. – Chișinău, Tipografia UPS Ion Creangă. 2012, p. 15 - 20. ISBN 978-9975-46-127-6 (coautor Căruntu-Caraman Livia)
14. Petrenco L. *Capcanele comunicării interculturale și metode de depășire a lor./ Diversitatea culturală și dialogul intercultural în procesul de comunicare: Materialele conferinței internaționale, 22-23 octombrie 2010.* – Ch.: UST, 2010, p.175-178
15. Prutianu, Ș., *Antrenamentul abilităților de comunicare.*, Iași, Polirom, 2004.
16. Vlădescu I. *Managementul relațiilor de comunicare într-o clasă de elevi.* În: *STUDIA UNIVERSITAS*, nr.5, 2008, p. 137-145
17. Walther, G.R., *Influența limbajului pozitiv.*, București, Curtea veche, 2003.

Tema 1. COMUNICAREA. FUNCȚIILE, PROCESELE ȘI TIPURILE COMUNICĂRII

Termeni

Comunicarea este procesul de transmitere a unui mesaj de la emițător către receptor (destinatar), folosind un anumit cod și prin intermediul unui canal.

Funcțiile comunicării constituie un ansamblu de caracteristici lingvistice care se manifestă în relație cu procesul comunicării:

- a) *Funcția expresivă* (emotivă/interjecțională) evidențiază stările afective ale emițătorului și se manifestă mai ales prin interjecții, mijloace stilistice sau propoziții exclamative, având ca scop ilustrarea atitudinii afective a vorbitorului.
- b) *Funcția conativă* (de apel/ retorică/ persuasivă) orientează enunțul către destinatar (receptor), cu scopul de a obține o reacție/ răspuns de la acesta și este realizată prin imperativul verbelor și vocativului substantivelor.
- c) *Funcția referențială* (denotativă/cognitivă/informativă) este orientată spre referentul mesajului, comunică informații privitoare la lumea ficțională sau reală, prin formularea de enunțuri neutru-informative, care constituie, de altfel, și scopul funcției.
- d) *Funcția fatică* asigură controlul comunicării dintre interlocutori (canalul), prin întrebări, afirmații sau confirmări, care verifică atenția fiecăruia dintre ei.
- e) *Funcția metalingvistică* verifică termenii comunicării (codul), garantând faptul că acele cuvinte folosite au forma și sensul corecte, astfel încât receptarea mesajului să fie clară. Se oferă explicații suplimentare, gesturi care să completeze ideea, intonația sugestivă pentru decodarea mesajului de către receptor.
- f) *Funcția poetică* (*estetică/ literară*) se manifestă, în special, în poezie, mesajul fiind alcătuit din simetrii sintactice, elemente prozodice sau cuvinte cu sens figurat (conotative). Această funcție evidențiază mai ales forma și mai puțin conținutul comunicării, fiind vizibilă și în sloganuri publicitare, proverbe, expresii și locuțiuni populare etc. (vezi: Carmen Furtuna. Sociologia comunicării și a opiniei publice, p.120-121)

Tipurile comunicării:

- a) *limbaj verbal* – graiul articulat și înțelesurile transmise cu ajutorul cuvintelor;
- b) *limbaj paraverbal* –semnale transmise prin tonul, volumul și ritmul vocii;
- c) *limbaj nonverbal* – totalitatea semnalelor transmise prin postură, fizionomie, mimică, gestică, privire, distanțe etc.

Lucru individual:

În baza literaturii propuse:

- propuneți definiții ale comunicării din perspectivă pedagogică, antropologică, filologică etc. indicând sursa;
- descrieți elementele comunicării;
- vorbiți despre evoluția cercetărilor teoretice asupra comunicării;
- Prezentați informații despre caracteristicile, importanța și specificul comunicării verbale, paraverbale, nonverbale într-o comunicare didactică.
- Citiți textul.

Una câte una

Un prieten de-al nostru se plimba pe o plajă pustie pe la apusul soarelui. În timp ce se plimba, a văzut în depărtare un bărbat. Când s-a apropiat de el, a observat că localnicul se tot apleca, ridica ceva de jos și arunca în apă.

Când a ajuns mai aproape de el, prietenul nostru a observat că bărbatul culegea de pe jos stele de mare aruncate de valuri pe țărm și le arunca înapoi în apă, una câte una.

Prietenul nostru s-a apropiat de localnic, spunându-i:

- Bună seara, prietene! Mă întreb ce tot faci?
- Arunc aceste stele de mare înapoi în apă. Vezi tu, acum este reflux și toate aceste stele au fost aruncate la mal. Dacă nu le arunc înapoi, vor muri toate.
- Înțeleg, a răspuns prietenul nostru, dar sunt mii de stele de mare pe toată plaja. Nu poți să le arunci pe toate. Sunt prea multe. Și pe de altă parte, refluxul se poate întâmpla chiar acum pe alte sute de plaje. Nu vezi că n-are nici un rost?

Localnicul a zâmbit, s-a aplecat, a mai cules o stea de mare, și după ce a aruncat-o înapoi în mare, i-a răspuns:

- Are rost pentru această stea de mare pe care tocmai am aruncat-o!

Găsiți elementele care realizează:

- Funcția expresivă

.....
.....
.....
.....

- Funcția conativă

.....
.....
.....
.....

Tema 2. MODELE SOCIOLOGICE ALE COMUNICĂRII. SOCIALIZAREA

Termeni

Comunicarea din perspectiva sociologiei este stabilirea unei comuniuni cu cineva, împărtășirea unei informații, a unor idei sau atitudini -, însă apreciază că esența acesteia constă în "punerea de acord a receptorului cu emițătorul cu privire la un mesaj"(Wilbur Schramm, *Sociologia comunicării de masa*, p 68. <https://books.google.md/books?isbn=9735921928>).

Câmpul de experiență al comunicatorului și al receptorului este definit prin cunoștințele, simbolurile, informațiile și atitudinile *receptorului și emițătorului*, codificarea și decodificarea, funcționarea codurilor comunicatorului și receptorului. Experiența cumulată (sectorul care rezultă din întretăierea celor două câmpuri) facilitează, face dificilă sau face imposibilă comunicarea.

Socializarea este un proces fundamental prin intermediul căruia orice societate își proiectează, reproduce și realizează, prin conduite adecvate ale membrilor săi, modelul normativ și cultural.

Roluri speciale de comunicare în organizații (după Rogers&Rogers):

- "Portarul" (gatekeeper-ul) este ocupantul unei funcții care prin natura ei, stă în calea fluxului informațional, pe unul sau mai multe canale.
- „Legătura“ este persoana care îndeplinește funcția de conectare interpersonală a două sau mai multe grupuri sau departamente din interiorul sistemului.
- „Liderul de opinie” are abilitatea de a influența atitudinile și comportamentele celorlalți în direcția dorită.
- „Cosmopolitul“ este persoana cu un grad ridicat de comunicare cu mediul extern relevant pentru organizație.

Stiluri manageriale:

- ✓ stilul direcțional,
- ✓ stilul antrenant,
- ✓ stilul susținător,
- ✓ stilul delegării.

Comunicarea de criză este comunicarea dintre organizație și publicul său, în timpul și după evenimentele negative.

Bibliografie suplimentară:

1. Coman, Mihai, Prefată, în Bernard Miège, *Societatea cucerită de comunicare*, Editura Polirom, Iași, 2000.

Tema 3. COMUNICAREA DIDACTICĂ. ELEMENTELE, PARTICULARITĂȚILE, FUNCȚIILE COMUNICĂRII DIDACTICE

Termeni

Comunicarea didactică este o formă particulară a relației de schimb între două sau mai multe persoane, două sau mai multe grupuri.

Scopul comunicării didactice – a forma convingeri prin organizarea activității didactice și alegerea acelor procedee favorabile formării convingerilor privind toate domeniile practicii umane.

Elementele comunicării didactice:

- ✓ emiterea mesajului didactic de către profesor sau de o altă sursă de informație, de la o anumită distanță;
- ✓ canalul prin care se transmite mesajul;
- ✓ receptarea mesajului de către elevi;
- ✓ stocarea și prelucrarea mesajelor în scopul luării deciziilor etc.

Particularitățile comunicării didactice:

- ✓ se desfășoară între doi sau mai mulți agenți: profesor și elevi, având ca scop general instruirea acestora, folosind comunicarea verbală, scrisă, paraverbală și vizuală;
- ✓ mesajul didactic este organizat și structurat logic de către profesor;
- ✓ mesajul didactic are o dimensiune explicativ- demonstrativă și este transmis elevilor folosind strategii didactice;
- ✓ comunicarea se reglează și autoreglează cu ajutorul unor retroacțiuni (feedback) .

Funcțiile comunicării didactice:

- ✓ funcția informativă, de transmitere a mesajului didactic și educativ;
- ✓ funcția formativă, de stimulare a gândirii și a imaginației la elevi;
- ✓ funcția educativă, de transmitere a influențelor educaționale;
- ✓ funcția de evaluare și reglare a procesului de predare - învățare;
- ✓ funcția de rezolvare a problemelor educaționale și a conflictelor școlare.

Bibliografie suplimentară:

1. Pănișoară, I. O., Comunicarea eficientă, POLIROM, 2008
2. Șoitu, L, Pedagogia comunicării, Institutul European, 2001
3. Cosmovici, A., L. Iacob, Psihologie școlară, POLIROM, 1999
4. <http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2014Decembrie/BADESCU/GABRIELA/CRISTINA/Strategii/eficientizare/comunicarii/didactice/Rezumat.pdf>
5. http://www.academia.edu/7315579/Comunicarea_didactica

Tema 4. DISCURSUL. ARTA DISPOZIȚIEI ȘI COMPOZIȚIA DISCURSULUI

Termeni

Retorica (rhetorike, gr.; ars dicendi / ars rhetor, lat.) – arta de a convinge/știința discursului persuasiv;

Dimensiunile după care sunt evaluați și clasificați oamenii:

- ce facem, adică faptele noastre;
- cum arătăm, adică prezența și personalitatea noastră;
- ce spunem;
- cum spunem (Dale Carnegie)

Nivelurile personalității la care oamenii conving și sunt convinși:

- *pathosul* privește partea “caldă” a ființei, inteligența emoțională, preponderent nonverbală, afectivă și instinctuală; la acest nivel, discursul convinge prin manipularea emoțiilor și sentimentelor;
- *logosul* privește componenta “rece”, rațională, cerebrală, preponderent verbală; la acest nivel, discursul convinge prin recursul la idei, rațiune, logică, cauzalitate;
- *ethosul* – privește obiceiurile, credințele, cultura, valorile morale și caracterul; la acest nivel, discursul convinge prin apelul la valori morale, la credințe, tradiții, obiceiuri.

Canoanele retoricii clasice. Etapele discursului:

- *invenția* (a găsi, a afla) este etapa documentării, investigației și cercetării, adică a procurării mijloacelor de persuasiune pe teme discursului expus în fața auditoriului; finalitatea ei reprezintă o colecție de fapte, idei, informații, probe, martori, locuri, tehnici de persuasiune și de amplificare;
- *dispoziția* (lat. Dispositio – plasare, ordine și structură) este etapa ce oferă structura și compoziția discursului, stabilește părțile discursului, înlănțuirea lor, durata și ordinea în care vor fi expuse; rezultatul dispoziției îl constituie planul de discurs adecvat temei și audienței;
- *elocuiunea* (lat. elocutio – elocvență) este etapa în care are loc redactarea în detaliu a discursului; ea privește stilistica, arta de a exprima ideile și de a descrie faptele limpede, dar și frumos, nobil, seducător, tulburător; figurile retorice și de stil sunt folosite pentru a emoționa și a face plăcere;
- *memoria oratorică* este etapa preocupată de maniera și mijloacele prin care oratorul se asigură că va ține minte discursul; e mai mult decât o chestiune mnemotehnică, pentru că îmbină nevoia de a memora cu nevoia de a improviza; memoria nu-i doar problema oratorului, ci și a audienței, a modului în care acesta va reține discursul; dincolo de notițe sau alte forme de stocare a datelor, memoria audienței poate fi sprijinită prin tehnici vizuale și sonore de

exprimare, dar și prin figuri retorice: repetiția, descrierea, enumerația, metafora etc.; de la caz la caz, oratorul poate recurge la lectura riguroasă a textului, la filarea unor note de sprijin sau la prezentarea liberă, din memorie;

- *acțiunea rostirii discursului (lat. actio, pronuntatio)* este etapa care privește acțiunea rostirii discursului, atât din perspectiva expunerii verbale și paraverbale (cuvinte, expresii, voce, ton, ritm, eufonie), cât și din perspectiva limbajului trupului: îmbrăcăminte, postură, gestică de sprijin, mimică, priviri și contact vizual; la acest ultim nivel, oratorul trebuie să fie și un bun actor.

Compoziția discursului

- ✓ exordiul (*exordium*)
- ✓ propunerea (*propositio*);
- ✓ diviziunea (*divisio*);
- ✓ narațiunea (*narratio*);
- ✓ confirmarea (*confirmatio*);
- ✓ respingerea (*refutatio*);
- ✓ perorația (*peroratio*);
- ✓ digresiunea (*digressio*).

Bibliografie suplimentară:

1. PĂNIȘOARĂ, I. O., Comunicarea eficientă, POLIROM, 2008
2. ȘOITU, L, Pedagogia comunicării, INSTITUTUL EUROPEAN, 2001
3. COSMOVICI, A., LUMINIȚA IACOB, Psihologie școlară, POLIROM, 1999
4. <http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2014Decembrie/BADESCU/GABRIELA/CRISTINA/Strategii/eficientizare/comunicarii/didactice/Rezumat.pdf>
5. http://www.academia.edu/7315579/Comunicarea_didactica

Lucru individual:

În baza literaturii propuse:

Stabiliți caracteristicile

- *unui discurs public;*
- *unui discurs științific;*
- *unui discurs didactic.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tema 5. COMPONENTELE NONVERBALE ȘI PARAVERBALE ALE COMUNICĂRII. GESTICA

Termeni

Comunicarea nonverbală este comunicarea care nu folosește cuvinte și prin care se exprimă sentimente, emoții, atitudini.

- Elementele:
 1. *Limbajul trupului*
 2. *Limbajul timpului*
 3. *Limbajul spațiului*
 4. *Limbajul culorii*
 5. *Limbajul tăcerii*
 6. *Limbajul vestimentației*

Comunicarea paraverbală este reprezentată de modul în care sunt rostite cuvintele prin folosirea caracteristicilor vocii:

1. *Calitățile vocii*
2. *Caracteristicile vocale*
3. *Parametrii vocali*
4. *Retorica discursului*

Gestica - mișcarea mâinilor, bătutul din picior, privitul repetat la ceas, aranjarea ritmică a părului etc. Gesturile pot fi: obișnuite (ex: ridicarea degetelor de către elevi când vor să răspundă, ridicarea mâinii când vrei să oprești un taxi, gestul de "la revedere", etc); gesturi simbolice (ex: gesturile folosite în interiorul unor grupuri și a căror semnificație este cunoscută numai de acestea).

Postura-poziția corpului: poziție relaxată, deschisă, ocupând tot spațiul în care stăm- încredere în propria persoană; utilizarea numai a unui colt de scaun, mâinile strânse la piept și cu picioarele încrucișate - închidere, teamă, neîncredere în propria persoană;

Atitudinea - relaxată, gravă, serioasă, închisă, respingătoare, deschisă, ezitantă etc

Vestimentația - culorile, accesoriile, modelul hainelor, lungimea sunt toți atâția indicatori ai sistemelor personale de valori: stil extravagant, clasic sau sport.

Bibliografie suplimentară:

1. Borcoman R., Mancaș M. *Arta comunicării și etica profesională*. Chișinău, Editura ASEM, 2016
2. Cara A., Miron Iu. *Bunele maniere*. Univers Pedagogic, Chișinău, 2016
3. Diamant C. *Comunicarea lingvistică și comunicarea prin imagini*. În: *Limba română*, nr. 5-6, 2013, p. 176-178

4. Vlădescu I. *Managementul relațiilor de comunicare într-o clasă de elevi*. În: *STUDIA UNIVERSITAS*, nr.5, 2008, p. 137-145
5. Walther, G.R., *Influența limbajului pozitiv.*, București, Curtea veche, 2003.
6. Satco, Despina. *Comunicarea nonverbală în activitatea didactică* // *Analele Universității "Stefan cel Mare" Suceava 2005 № 2 Tomul IV. Seria Științe ale educației* P. 77-82

Lucru individual:

În baza literaturii propuse:

Vorbiți despre:

- Comportamentul nonverbal și paraverbal în procesul didactic: recomandări și restricții.
- Gestică în comunicarea didactică: rolul pozitiv și restricții.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tema 6. ASCULTAREA ÎN COMUNICAREA DIDACTICĂ

Termeni

Ascultarea este un proces prin care persoana se străduiește să audă, își îndreaptă atenția spre cuvinte, zgomote etc.

Ascultarea activă este o acțiune care constă în adoptarea unor atitudini și în utilizarea anumitor tehnici într-un efort de înțelegere a persoanei, a trăirilor sale interioare, cu scopul de a o face să-și conștientizeze singură nevoile, așteptările și posibilitățile și, prin urmare, să se accepte și să-și parte de grijă mai bine (Milton Ameron. *Arta de a-l asculta pe celălalt. Secretele unei comunicări reușite*. Polirom, 2006, p. 108-109)

Tehnici de ascultare activă:

- Întrebările deschise și închise;
- Ecoul;
- Reformularea;
- Tăcerea;
- Specificarea;
- Aducerea la realitate;
- Confruntarea.

Audierea facilitează însușirea vorbirii, citirii și scrisului. Astfel, audierea se consideră superioară celorlalte X activității de vorbire.

Sfaturi pentru a deveni un bun ascultător:

- Ascultă fără să întrerupi;
- Concentrează-ți atenția asupra celeilalte persoane și nu încerca să focalizezi discuția asupra propriei persoane;
- Nu permite niciunui factor să-ți distragă atenția;
- Ascultă fără să judeci sau să dai sfaturi negândite;
- Asigură-l pe celălalt că ai înțeles prin intermediul unui feedback;
- Evită remarci sarcastice sau critică negativă;
- Când asculți, încearcă să înțelegi gândurile și sentimentele oamenilor.

Bibliografie suplimentară:

1. Cara A., Miron Iu. *Bunele maniere*. Univers Pedagogic, Chișinău, 2016
2. Milton Ameron. *Arta de a-l asculta pe celălalt. Secretele unei comunicări reușite*. Polirom, 2006
3. Popovici A. Aspecte metodologice în abordarea textului prin audiere.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/29-34_15.pdf
4. Walther, G.R., *Influența limbajului pozitiv.*, București, Curtea veche, 2003.

TEMA 7. BARIERE ȘI BLOCAJE ÎN COMUNICAREA DIDACTICĂ

Termeni

Barierele de comunicare reprezintă toate acele perturbații care pot interveni de-a lungul procesului de comunicare și care reduc fidelitatea sau eficiența mesajului transmis.

Blocajul – intreruperea completa a procesului comunicational din cauze fizice, materiale sau cauze psihologice. Limita extrema a blocajului in comunicare - **autismul**.

Barierele comunicării din perspectiva complexelor personale (după E. Limbos):

- Bariere cauzate de contextul sociocultural
- Bariere referitoare la relațiile individ-grup
- Bariere cauzate de atitudinile individualiste
- Bariere cauzate de frica endemic

Leonard Saules (cf. Tran & Stănciugelu, 2003) consideră că în procesul de comunicare pot interveni:

- de limbaj
- de mediu
- de concepție

Metode de îndepărtare:

- Se atacă problema, nu persoana;
- Se vorbește la concret, nu la general;
- Ascultarea suportivă;
- Planificarea comunicării;
- Determinarea scopului fiecărei comunicări;
- Alegerea momentului potrivit pentru comunicare;
- Clasificarea ideilor înaintea comunicării;
- Folosirea unui limbaj adecvat.

Bibliografie suplimentară:

1. Abric, J., *Psihologia comunicării*, Editura Polirom, Iași, 2002.
2. Băban, A., *Consiliere educațională*, Editura Ardeleanul, Cluj-Napoca, 2001.
3. Craia, S., *Teoria comunicării*, Editura Fundației România de mâine, București, 2000.
4. Gîndea, R.; Gîndea, D., *Comunicarea managerială aplicată*, Editura Expert, București, 1998.
5. Roco, M., *Creativitate și inteligența emoțională*, Editura Polirom, Iași, 2001.
6. Tran, V.; Stănciugelu, I., *Teoria comunicării*, Editura Comunicare.ro, București, 2003.

Lucru individual:

În baza literaturii propuse:

1) *Vorbiți despre:*

- Cerințele pentru o comunicare eficientă.
- Bariere în comunicare. Barierele comunicării din perspectiva complexelor personale.
- Blocaje în comunicare. Clasificări ale blocajelor.
- Tipuri de mesaje ce duc la declanșarea reacțiilor defensive și modalități de prevenire a acestora.

2) Stabiliți blocajele și barierele în comunicarea la clasă:

- de ordin emoțional
- de ordin cultural
- de ordin perceptiv
- Formulați 2-3 metode de îndepărtare a barierelor și de înlăturare a blocajelor în comunicarea didactică.

3) Vorbiți despre blocajele care apar între

- 4) elev-elev
- 5) elev-profesor
- 6) profesor-profesor
- 7) profesor-părinte

Formulați metode de depășire.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

TEMA 8. COMUNICAREA INTERCULTURALĂ ÎN MEDIUL ȘCOLAR

Termeni

Cultura presupune „recunoașterea valorilor, a modurilor de viață, a reprezentărilor simbolice la care se raportează ființele umane, indivizi sau societăți, în interacțiunea lor cu altul și în înțelegerea lumii, recunoașterea importanței lor, recunoașterea interacțiunilor care intervin simultan între multiplele registre ale aceleiași culturi și între culturi diferite în timp și spațiu”.

Interculturalitatea este explicată în felul următor: *Pentru indivizii și grupurile din două sau mai multe ansambluri culturale, reclamându-se de la culturi diferite sau având legături cu acestea, numim interculturale procesele prin care, în interacțiunile pe care ei le dezvoltă, este angajată, implicit sau explicit, diferența culturală pe care ei tind să o metabolizeze* (după Denoux). Astfel, conceptul intercultural are o conotație interacționistă, dinamică; el trimite la schimb, reciprocitate, invită la decentrare, la găsirea unor forme de dialog. *Interculturalitatea* se conturează ca un concept cu o conținut mai larg decât celelalte grație prefixului *inter* care trimite spre „*interacțiune, schimb, deschidere, reciprocitate, solidaritate*”.

Multiculturalitatea este o realitate a existenței în același orizont spațio-temporal a unor grupuri de indivizi provenite sau raportate la mai multe culturi care își afirmă notele specifice în mod izolat, evitând, de regulă, contaminările. Multiculturalitatea are o predominantă dimensiune statică. Așa se explică de ce multiculturalismul care consideră suficientă juxtapunerea culturilor lasă drum liber unor practici rasiste precum apartheidul.

Pluralismul cultural afirmă că fiecare cultură dezvoltă o viziune proprie despre lume cu semnificații de valoare universală plecând de la experiență particulară. Pe lângă apărarea diversității, pluralismul cultural pune problema comunicării dintre culturi care recunosc că fiecare contribuie tocmai prin diferențele specifice la îmbogățirea experienței umane.

Prin *plurilingvism*, așa cum se specifică în “Proiectul Cartei Europene a Plurilingvismului”, se înțelege folosirea mai multor limbi de către un individ, față de *multilingvism* care desemnează coexistența mai multor limbi în cadrul unui grup social.

Bibliografie suplimentară:

1. Borcoman R., Mancaș M. *Arta comunicării și etica profesională*. Chișinău, Editura ASEM, 2016
2. Cara A., Miron Iu. *Bunele maniere*. Univers Pedagogic, Chișinău, 2016
3. *Educație interculturală în Republica Moldova.*, Chișinău, ARC, 2004.

4. *Interculturalitate. Cercetări și perspective românești.*, Coord. R.Poledna, F.Ruegg. Timișoara, 2003.
5. *Limba română – mijloc de integrare socială în Republica Moldova.*, Chișinău, ARC, 2004.
6. Petrenco L. *Dezvoltarea competenței de comunicare interculturală la orele de limba română în grupele alolingve.* În: Conferința Științifică de Totalizare a activității științifice a cadrelor didactice, UPSC, 22-23 martie 2018.
7. Petrenco L. *Depășirea barierelor în comunicare prin dezvoltarea vorbirii dialogate.* – Probleme ale științelor socioumane și modernizării învățământului. Conferința de totalizare a muncii științifice și științifico-didactice a corpului profesoral-didactic pentru anul 2011. Volumul II. Chișinău, 2012, p. 159-164
8. Petrenco L. *Capcanele comunicării interculturale și metode de depășire a lor./ Diversitatea culturală și dialogul intercultural în procesul de comunicare: Materialele conferinței internaționale, 22-23 octombrie 2010.* – Ch.: UST, 2010, p.175-178
9. Vlădescu I. *Managementul relațiilor de comunicare într-o clasă de elevi.* În: STUDIA UNIVERSITAS, nr.5, 2008, p. 137-145
10. Walther, G.R., *Influența limbajului pozitiv.*, București, Curtea veche, 2003.

Lucru individual

Discuțați despre:

- Fenomenul interculturalității în RM: definiții, concepte, cercetări.
- Cadrul psihologic al procesului de comunicare.
- Comportamentul comunicativ.
- Societatea interculturală vs. procesul educativ.
- Caracteristicile școlii contemporane: modele, succese, probleme.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

TEMA 9. MULTICULTURALISMUL NORMATIV. ETNOCENTRISMUL. IMAGINEA CELUI ALT

Termeni

Multiculturalismul reprezintă prezența pe teritoriul unui stat a mai mult de o comunitate culturală (etnică, națională, religioasă), care dorește să-și protejeze valorile și practicile pe care le împărtășesc membrii săi.

Multiculturalismul descriptiv se referă la diversitatea culturală a bunurilor din societatea de consum în primul rând în industria culturii (artă, muzică, film), precum și în domeniul comunicației și al serviciilor.

Multiculturalismul normativ critică regulile anterioare privind diferențele sociale și culturale, dar în același timp pretinde noi norme în această privință. Baza multiculturalismului normativ o constituie diferența, care presupune grupuri închise, sever delimitate.

Multiculturalismul critic reevaluează conceptele și discursurile folosite de culturile majoritare și minoritare, cu scopul creării unei culturi comune mai democratice și mai deschise. Multiculturalismul critic accentuează importanța reprezentărilor și a instituțiilor producătoare de prestigiu.

Diversități culturale:

1. *Diversitatea subculturală*: indivizii participă la o serie de activități ale grupurilor cultural.
2. *Diversitatea comunitară* prevede anumite comunități relativ organizate și conștiente de sine în promovarea unor șiruri de credințe în practici diverse.
3. *Diversitatea perspectivală*: o parte din membrii societății critică valorile și principiile culturii dominante.

3 idei principale ale multiculturalismului:

1. Toate ființele umane sunt înrădăcinate cultural.
2. Culturile diferite reprezintă sisteme de semnificație și concepții despre viață bună diferite, niciuna dintre ele nefiind perfectă.
3. Toate culturile au o identitate intern plurală, fluidă, deschisă.

Etnocentrismul este un termen utilizat pentru a descrie tendința de a judeca o altă cultură în raport cu propria cultură și a considera valorile celei din urmă drept superioare, în special cu privire la limbaj, comportament, obiceiuri și religie. Aceste aspecte sau categorii sunt criteriile în baza cărora se definește identitatea culturală a fiecărei etnii.

Bibliografie suplimentară:

1. Dobrescu, Emilian M., Sociologia comunicării, Editura Victor, București, 1998
2. Durkheim Émile, Regulile metodei sociologice, Editura Polirom, Iași, 2002.
3. Searle John R., Realitatea ca proiect social, Editura Polirom, Iași, 2000.
4. Stoichiță Victor Ieronim. Imaginea Celuilalt. Negri, evrei, musulmani și țigani în arta occidentală în zorii epocii moderne, 1453–1800. Editura Humanitas, 2017
5. Yzerbyt, V., Schadron, G., Cunoașterea și judecarea celuilalt - o introducere în cogniția socială, Editura Polirom, Iași, 2002.
6. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Etnocentrism>

Lucru individual

Vorbiți despre:

- Identitatea socială a grupurilor etnice și comunicarea didactică.
- Imaginea de sine a grupurilor etnice și comunicarea didactică.
- Etnocentrismul.
- Stereotipuri.
- Metode și tehnici de elaborare a mesajelor constructive în context instructiv-educativ.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

TEMA 10. COMUNICAREA VS. MASS-MEDIA. EDUCAȚIA PENTRU MEDIA

Termeni

Mass-media, mijloace de masă sau mijloace de comunicare în masă desemnează *ansamblul modalităților prin care se realizează difuzarea informației către publicul larg.*

Funcțiile mass-media:

- De informare;
- De formare, influențare și manipulare a opiniei publice;
- Educativ-culturală
- De interpretare
- Divertisment ș. a.

DEMITIZĂRE - (it. demitizzare) - acțiunea de a demitiza.

DEMITIZĂ, *demitizez* - a face ca un lucru, o idee să-și piardă caracterul mitic. A face să dispară o afirmație falsă, o scorneală; a demistifica [DEX].

Modele de influență:

- modelul „glonțului magic”,
- modelul „hegemoniei” mass-media,
- modelul „dependenței”,
- modelul „spiralei tăcerii” etc.).

Educație mediatică este procesul de accesare, analizare, evaluare și creare a mesajelor într-o varietate de moduri, genuri și forme mediatice. Încurajează oamenii să pună întrebări în legătură cu ceea ce urmăresc la televizor, citesc sau ascultă.

Cultura mediatică:

- analiza în mod critic a mesajelor;
- detectarea propagandei, cenzurei sau discriminării (inclusiv motivațiile acestor acțiuni) din știri sau alt gen de programe publice;
- înțelegerea modului în care anumite trăsături structurale - cum ar fi distribuirea mijloacelor de producție și modelul de finanțare - pot să afecteze informația prezentată.

Bibliografie suplimentară:

- Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”. Hotărârea guvernului Republicii Moldova nr. 944 din 14.11.2014. Publicat în Monitorul Oficial, nr. 345-351 din 21.11.2014.

- Strategia Moldova Digitală 2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 857 din 31.10.2013.
 - Standardele de competențe digitale pentru cadrele didactice din învățământul general, aprobate prin ordinul Ministerului Educației nr. 862 din 07 septembrie 2015.
1. Coman, Mihai, Prefată, în Bernard Miège, Societatea cucerită de comunicare, Editura Polirom, Iași, 2000.
 2. David, Aurel V., Natiunea între "starea de securitate" și "criza politico militară", Editura Licorna, București, 2000.
 3. Dinu, Mihai, Comunicarea, Editura Algos, 2000.
 4. Handrabura L., Grîu N. Educație pentru media. Manual pentru clasele VII-VIII. Chișinău: Tipografia Centrală, 2018.
 5. Handrabura L., Grîu N. Educație pentru media. Manual pentru clasa X/XI. Chișinău: Tipografia Centrală, 2019.
 6. Melvin L. De Fleur și Sandra Ball-Rokeach, Teorii ale comunicării de masă, Polirom, 1999

Lucru individual

Vorbiți despre:

- Efectele sociale ale mass-media. Impactul televiziunii și al Internetului asupra elevilor.
- Educația media în școală: necesitate, metode, eficiență, rezultate.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Lista lucrărilor didactico-științifice din domeniul abordării interculturale a procesului didactic din cadrul bibliotecii științifice UPS „Ion Creangă”

Zbanca, Augustina. Managementul de formare continua a competenței de comunicare didactica. Un posibil model // *Invatatorul modern* 2014 № 2(30) P. 10-13 Bibliogr.- 3 titl.

Disponibil la UPSC - S/L Pedagogie, Psihologie Pedagogy, Psychology

Cotlerenco, Magdalena. Comunicarea didactica - arta de a conduce // *Invatatorul modern* 2013 № 2(24) P. 19-20 Bibliogr.- 2 titl.

Disponibil la UPSC - S/L Pedagogie, Psihologie Pedagogy, Psychology

Matila-Parfeni, Viorica. Capacitatea persuasiva - elementul soft in eficientizarea comunicării didactice // *Invatatorul modern* 2013 № 4(26) P. 15-17 Bibliogr.- 7 titl.

Disponibil la UPSC - S/L Pedagogie, Psihologie Pedagogy, Psychology

Barbaneagra, Tatiana. Elementele deictice in comunicarea didactica // *Revista de stiinte socioumane* 2012 № 3 (22) P. 108-113 Bibliogr.- 5 titl.

Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala

Buga, Valentina. Comunicarea didactica - conditie de dezvoltare a competentelor comunicative // *Univers Pedagogic Pro* 2012 № 16(335) P. 7

Disponibil la UPSC - S/L Pedagogie, Psihologie Pedagogy, Psychology

Cusca, Valentin. Gandirea creativa - intre discursiv si intuitiv in comunicarea didactica //

Probleme ale stiintelor socioumane si modernizarii invatamantului Conferinta de totalizare a muncii stiintifice si stiintifico-didactice a corpului profesoral-didactic pentru anul 2011 Vol. II Chisinau, 2012 P. 255-261 Bibliogr.- 3 titl.

Disponibil la UPSC - Asistenta Bibliografica si Informationala Asistenta Bibliografica si Informationala

Cosovan, Olga. Competenta de comunicare: aspecte de formare profesionala // *Didactica Pro...* 2014 № 5-6(87-88) P. 42-46

Disponibil la UPSC - S/L Pedagogie, Psihologie

Tiosa, Iuliana. Autoevaluarea competenței de comunicare // *Didactica Pro...* 2013 № 5-6(81-82) P. 42-47 Bibliogr.- 27 titl.

Disponibil la UPSC - S/L Pedagogie, Psihologie Pedagogy, Psychology

Marinescu, Mirela. Competentele de comunicare in limba maternal // *Didactica* 2013 № 29 P. 8-9 Bibliogr.- 4 titl.

Disponibil la UPSC - S/L Pedagogie, Psihologie Pedagogy, Psychology

Sarbusan, Galina. Lectura in scopul formarii competentei de comunicare // Didactica Pro... 2014 № 5-6(87-88) P. 46-49 Bibliogr.- 8 titl.

Disponibil la UPSC - S/L Pedagogie, Psihologie

Borteanu, Silvia

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Borteanu, Silvia. Relatii educationale in prescolaritate // Didactica. - 2008. - № 2. - P. 18-19

Cristea, Lilia

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Comunicarea pedagogica (profesor-elev) // Didactica Pro... - 2005. - № 1. - P. 43-44

Dopcea, V.

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Continut si forma in comunicarea didactica // Tribuna invatamantului. - 2000. - № 543. - 19-25 iunie.

Eraneac, Sagoian

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Eraneac, Sagoian. Pozitiile comunicarii pedagogice in dezvoltarea culturii comunicarii // Univers Pedagogic. - 2007. - № 4. - P. 33-36. Bibliogr.- 5 titl.

Ezechil, L.

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Autoevaluarea capacitatilor comunicative ale educatorului // Invatamantul primar. - 2000. - № 2-3. - P 136-140.

Raileanu, Daniela

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Raileanu, Daniela. Rolul strategiei persuasive a profesorului in actul de comunicare // Invatamantul primar. Laborator metodic. - 2006. - № 1-2. - P. 59-63. Bibliogr.- 5 titl.

Sadovei, Larisa

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Exprimarea competentei comunicative in rolurile cadrului didactic // Univers Pedagogic 2006 № 4 P. 45-47 Bibliogr.- 5 titl.

Satco, Despina

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Comunicarea nonverbală in activitatea didactica // Analele Universitatii "Stefan cel Mare" Suceava 2005 № 2 Tomul IV. Seria Stiinte ale educatiei P. 77-82 Bibliogr.- 6 titl.

Stefana-Saucan, D.

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Conduita comunicationala a profesorului // Revista de psihologie. – 1999. – Т. 45. - № 4. – P. 127-139.

Tascovici, Daliana

Sala de lectura Asistenta Bibliografica

Tascovici, Daliana. Specificul comunicarii in sala de clasa // STUDIA UNIVERSITATIS. - 2008. - № 5(15). Stiinte ale educatiei. - P. 127-130.

Bibliogr.- 11 titl.

Vicol, Nelu

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Vicol, Nelu. Valorile pedagogice si functional-lingvistice ale comunicarii interpersonale // Univers Pedagogic. - 2007. - № 1. - P. 9-13

Vladescu, Ionut

Sala de lectura Asistenta Bibliografica

Vladescu, Ionut. Managementul relatiilor de comunicare intr-o clasa de elevi // STUDIA UNIVERSITATIS. - 2008. - № 5(15). Stiinte ale educatiei. - P. 137-145. Bibliogr.- 10 titl.

Акимова, М. К.

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Акимова, М. К. Тренинг и развитие коммуникативной компетентности педагога // Высшее образование сегодня. - 2007. - № 12. - С. 40-44. Лит.- 15 ист.

Аникина, Елена

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Аникина, Елена. Тренинг педагогического общения // Школьный психолог. - 2008. - № 7. - С. 18-32. Библиогр.- 9 ист.

Вострикова, Т. И.

Sala de lectura Arta, Beletristica

Вострикова, Т. И. Профессионально-педагогический диалог как речевой жанр // Русский язык в школе. - 2008. - № 7. - С. 6-11

Гацуцын, В.

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Гацуцын, В. Привычное слово "Здравствуй!" // Воспитание школьников. - 2008. - № 9. - С. 59-60

Игонина, М. В.

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Иголина, М. В. Анализ затруднений педагогического общения молодого учителя // Мир психологии. - 2007. - № 3. - С. 131-140. Библиогр.- 10 ист.

Кагермазова, Л. Ц.

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Кагермазова, Л. Ц. Опосредующие механизмы стилеобразования педагогического общения будущих учителей // Психологическая наука и образование. - 2008. - № 2. - С. 35-41. Библиогр.- 10 назв.

Куприянов, Борис

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Куприянов, Борис. Стили общения классного руководителя : Типология почти по Эрику Бёрну // Народное образование. - 2009. - № 4. - С. 232-235

Трунова, Е. Г.

Sala de lectura Istorie, Politologie

Трунова, Е. Г. Невербальный компонент в педагогическом общении : Способы формирования // Преподавание истории в школе. - 2007. - № 5. - С. 37-39. Лит.- 6 ист.

Халидов, М. М.

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Халидов, М. М. Эмоционально-личностные особенности младших школьников в условиях гуманистической модели педагогического общения // Начальная школа. - 2008. - № 10. - С. 70-72

Ээльмаа, Ю.

Sala de lectura Pedagogie, Psihologie

Ээльмаа, Ю. Персональный сайт учителя : новый канал коммуникаций // Директор школы. - 2009. - № 2. - С. 53-58